

Tudományos Diákköri Dolgozat

Kazinczy Viktória Renáta

Tanító BA

Drámajáték a gyakorlatban

Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Kar

Témavezető: Dr. Bús Imre PhD főiskolai tanár

2014

Tartalomjegyzék

1 . Bevezetés	3
1.1 A témaválasztás indoklása	3
1.2 A kutatás célja	4
1.3 A kutatás kérdései	5
1.4 Kutatási módszerek	5
2. Elméleti elemzés	6
2.1. A drámajáték megjelenése a magyar oktatási rendszerben	6
2.2. Fogalmak tisztázása	7
2.3. A drámajáték fontossága	8
2.4. A drámajáték szerepe a pedagógiában és a gyermekek fejlődésében	10
2.5. A drámajáték alkalmazása a pedagógiai gyakorlatban	10
3. Empirikus feldolgozás	12
3.1. Komáromi Sándornak és tanítványainak a bemutatása	12
3.2. Komáromi Sándorral készített interjú elemzése	13
3.2.1. A drámajáték fejlesztő hatásáról	14
3.2.2. A drámajáték, mint stressz oldó módszer	18
3.2.3. A gyermekek szociális tevékenységeiről	19
3.3. A gyermekekkel készített interjú elemzése	22
3.4. A drámafoglalkozások elemzése	24
4. Összegzés	30
5. Köszönetnyilvánítás	33
6. Felhasznált irodalom	34
Mellékletek	35

1. Bevezetés

1.1 Témaválasztás indoklása

„A színház nem földi színtér! A Színház menedék. Csodák világa. Lehetsz ott királynő, császár és szolga, bohóc és kurtizán. Veled ott minden megtörténhet. Meghalhatsz. Újjászülethatsz. A színház: szerelem! Örökké tartó láz.” (Polgár Ernő)¹

Polgár Ernő idézete teljes mértékben körülöleli azt, amit érzek, hiszen most már 20 éve a színház és a dráma világa kitölti az életemet. Egy csodás világ, amely segített nekem és a jövőm alakításában.

A nővérem, aki hat évvel idősebb nálam egy amatőr színtársulat tagja volt. Rengeteg fellépésüket láttam. Én akkoriban három éves voltam. Egyik fellépésük előtt a testvérem otthon próbálta a szövegét. Én ott járkáltam körülötte, édesanyám szerint nagyon érdekelt, hogy mit csinál, és én is megtanultam a szöveget. Édesanyámnak elmondtam egy részletet a darabból. Meglepődött, hiszen igen kicsi voltam még akkoriban és ugyan úgy elő tudtam adni, mint a hat évvel idősebb testvérem. Édesanyám ezek után elvitt a színtársulat próbájára, ahol ott maradhattam.

1995-ben lettem a Kreatív Színpad tagja ahol 2011-ig aktív tag voltam, mint színjátész és rendező is. A hosszú évek alatt saját fejlődésem és társaim fejlődése motivált abban, hogy ezt a területet ne hagyjam el és, hogy mélyebben foglalkozzak a drámával. 2006-ban az ajkai Vörösmarty Mihály Gimnázium színház- dráma, német-francia tagozatos diákja lettem, ahol drámapedagógiából érettségiztem középszinten majd emeltszinten is. A gimnáziumi éveim alatt több lehetőségem is adódott különféle színházak színészeivel együtt dolgozni. Veszprémben két különböző színházban is munkálkodtam. Az egyik Komáromi Sándor társulata volt, őt később részletesen bemutatom. Továbbá Zalaegerszegben található Hevesi Sándor Színház színészeivel is élveztem a közös munkát. A gimnáziumi éveim után 2 évet tanítottam a Zamárdi Általános iskolában gyermekeket színjátszásra. Ebben a két évben jöttem rá arra, hogy a drámajáték módszere kiválóan hat a gyermekek fejlődésére. Ez ösztönzött arra, hogy pedagógus legyek és a drámapedagógiával is foglalkozzak. Szeretném átadni a gyermekeknek azt a tudást, amit én kaptam a tanáraimtól és a drámajátéktól. A Pécsi

¹ <http://www.citatum.hu/szo/sz%EDnh%E1z>

Tudományegyetem Illyés Gyula Kar hallgatójaként több intézményi rendezvényen részt vettem. 2014 februárjában a karon megalakult színjátszó kör vezetője lettem. A színjátszó körrel gyermekelőadásokat készítettünk, de részt vettünk különböző kari ünnepségeken is.

Saját tapasztalataimon és gyakorlatomon kívül különböző szakmai kutatások, kutatók, fórumok, publikációk motiváltak a témaválasztásban. A drámajáték a drámapedagógia legfontosabb eszköze. Olyan alkotótevékenység, amelyben a gyermekek és a pedagógusok játéka közösen és egészet alkot. A drámajáték kiemelten fejleszti a gyermekek kreatív gondolkodását, fantáziájukat, kommunikációjukat. Ugyanakkor fejlődik a szocializációs képességük is. Magabiztosabb lesz a megjelenésük és erőteljesebb az önbizalmuk, könnyebben tudnak beilleszkedni a közösségekbe. A drámajáték sokat segít a gyermekeknek abban, hogy közösségben tudjanak együtt dolgozni a társaikkal. Játékon keresztül megtanulhatják a szabályok szerinti viselkedést. Továbbá újra átéli az adott konfliktushelyzeteket és azok megoldásával csökken a körülöttük lévő és a bennük lévő stressz, illetve feszültség. A játéknak és a drámajátéknak fontos szerepe van az oktatási-nevelési folyamatban. A nevelés leghatékonyabb eszközévé válhat. Motiváló, aktivizáló, szabályozó hatását érdemes lenne többet alkalmazni a tanórákon.

A drámajáték pedagógiai módszerként is alkalmazható, bár igen fiatal és kevésbé ismert terület. A fejlesztő hatásai miatt azonban fontos lenne, hogy minél több oktatási intézményben megismerjék és használják. A fent említett gondolatokat, főként Kaposi Lászlótól, Debreczeni Tibortól vettem át, akik több kiváló szakirodalomban írnak a drámajátékról. (Kaposi, 2008; Debreczeni, 1992)

1.2 A kutatás célja

A drámajáték mindenkinek mást jelent. Valakinek kikapcsolódást, másnak esetleg kultúrát, illetve pedagógiai módszert, amely segít a gyermekek fejlődésében.

A dolgozatom célja feltárni és megismerni a drámapedagógia elméletét és gyakorlatát a vonatkozó szakmai források feltárásával és egy drámajáték-műhely munkájának megismerésével, továbbá ezzel segíteni a saját pedagógiai gyakorlatomat illetve a leendő pedagógus kollégáim nevelő és oktató munkáját.

1.3 Kutatás kérdései

A kutatás célja alapján a dolgozatomban három fő kérdésre kerestem a választ. Az első kérdés: hogyan hat és hogyan érdemes alkalmazni a drámajátékot, hogy fejlesztő hatású legyen a gyermekek számára? A drámajátékot hogyan lehet alkalmazni az iskolában hogy az elérje a kívánt fejlesztést a gyermekek mentális, emocionális és szomatikus fejlődésében.

Második kérdésem, hogy valóban stressz oldó hatása van-e a drámajátéknak? A szakirodalomban több helyen olvasható a stressz oldó hatás és ezt szerettem volna megismerni. A mindennapokban sajnos sok probléma alakul ki a gyermekek életében is, így az iskolában, mind a családi viszonyaikban is. Ebben fejtheti ki stressz oldó hatását a drámajáték. Megélni különböző élethelyzeteket, eljátszani azokat és megoldani őket.

Harmadik kutatói kérdésem: hogyan hat a drámajáték a gyermekek szociális tevékenységeire? A gyermekek a drámajáték segítségével, hogyan tudnak megnyílni a körülöttük lévő világ felé, és milyen módon segít nekik ebben ez a módszer.

A kérdésekre kapott válaszok segítik majd a munkámat, gyakorlatomat és a kollégáim nevelő és oktató munkáját.

1.4 Kutatási módszerek

A kutatás céljához és a kutatás három fő kérdéseihez megfelelő három kutatási módszert választottam.

Az első az elméleti elemzés. Fontosnak tartom, hogy a kutatáshoz megismerjem az adekvát szakirodalmakat. Kellőképpen kell tanulmányozni és feldolgozni azokat, hogy az empirikus kutatást megalapozhassam.

A következő kutatási módszer, amit választottam az interjú. *„A kikérdezés módszerének lényege, hogy valamely kutatás keretében kérdések segítségével információkat gyűjtünk, s ezek alapján következtetéseket vonunk le. A strukturált interjú (kötött vagy standardizált interjú): a kutatás során megpróbálják a kikérdezési szituációt lehetőség szerint szabályozni. Alkalmazása akkor indokolt, ha a kutató pontosan tudja, mit akar tudni.”* (Falus, 2004, 171)

Az interjút egy drámapedagógussal és tanítványaival készítettem el.

Harmadikként a megfigyelés módszerét is választottam a kutatáshoz. „*A tudományos megfigyelés céltudatos, tervszerű, rendszeres, objektív tényeken alapuló észlelés. A pedagógiai kutatásnak olyan módszere, amely a pedagógiai valóság, a pedagógiai folyamatok közvetlen észlelésén alapul.*” (Falus, 2004 125) Egy konkrét drámacsoportot figyeltem meg több alkalommal is. Az ő megfigyelésük során sok tapasztalatra és információra tettem szert.

A megfigyeléseimet és a kérdéseimre kapott válaszokat összehasonlítom és ezek alapján következtetek majd a kérdések válaszára és természetesen e három módszer együtteséből fogom megtalálni a választ a kérdéseimre.

2. Elméleti elemzés

2.1. A drámapedagógia megjelenése a magyar oktatási rendszerben

A drámapedagógia nagyon fiatal tudományág. Angolszász eredetű és Dorothy Heathcote nevéhez fűződik. Heathcote a 60-as évektől kezdett gyerekcsoportokkal foglalkozni. A drámapedagógia kidolgozása Gavin Boltonhoz, Jonathan Neelandshez, David Davishez köthető. (Tölgyessy, 2008)

Magyarországon a 70-es évektől kezdenek foglalkozni e tudományággal. Alapító ősöknek Mezei Éva, Debreczeni Tibor, Gabnai Katalin hármását tartják. (Trencsényi, 2008) Nagy fordulat állt be, amikor David Davis Magyarországon járt és tartott egy kurzust. Ez indította meg a drámapedagógia elterjedését Magyarországon és a magyar drámapedagógia kialakulását is.

Szauder Erik lefordította az angol műveket és ebből felállította a magyar terminológiát. Kaposi László nevét is nagyon fontos megemlíteni, hiszen ő a szervezői és oktatói munkásságával tett sokat a drámapedagógiáért.

Megalakult a Magyar Drámapedagógiai Társaság 1988-ban, amelynek egy fontos tényezője 1991 óta megjelenő Drámapedagógiai Magazin. Ez a folyóirat nagymértékben segíti a drámapedagógusok munkáját a mai napig. 1992-től indultak meg az akkreditált tanfolyamok és ezek a mai napig elkísérnek illetve megtalálhatóak. (Tölgyessy, 2008)

1993-ban bekerül az Országos Szakmai Jegyzékbe a drámajáték-vezető képzettség. 1995-ben a dráma bekerült a Nemzeti alaptantervbe. 1998-ban alapfokú művészeti iskolák jönnek létre ahol a főtárgy a drámajáték. 1998-ban a felsőoktatásba is bekerül a dráma.

2000-ben a dráma önálló óraszámot kap. 2001 és 2002 körül megjelenik a kétszintű érettségiről szóló kormányhatározatban a dráma érettségi alap- és emeltszintű követelményeinek rendszere. 2004-től megjelenik a kétszintű dráma érettségi követelménye. (Kaposi, 2008)

2.2 Fogalmak tisztázása

Fontosnak tartom, hogy a kutatásom során tisztázzak olyan fogalmakat, melyek könnyen összetéveszthetők ebben a témában.

Először is Kaposi László által megfogalmazott drámát ismertetem. *„A dráma olyan csoportos játéktevékenység, amelynek során képzeletbeli (fiktív) világot építenek fel, ebbe a képzeletbeli világba a résztvevők szereplőként vonódnak be, a fiktív világon belül valós problémákkal találkoznak, s ebből valós tudásra és tapasztalatra tesznek szert.”*(Kaposi, 2008, 3)

Amitől a drámát nem tudjuk elválasztani az a színház. Általában egy drámaórán tevékenykedő gyermek ugyanazt végzi mint egy színjátzó csoportban lévő gyermek, de ennek ellenére mégis más lesz a tevékenységük. A drámaórán a saját megélés, megtapasztalás végett játszik a gyermek. A színjátzó csoport tagjai a közönség felé közvetít. (Ciboly,2010)

A sima drámától meg kell különböztetnünk a tanítási drámát. Ehhez a következő sorokat szeretném idézni: *„ A tanítási dráma a megértés megváltoztatásának szolgálatába állított dráma. És bár nem a drámapedagógia definiálása a feladatunk, de meg kell említsük: ezek szerint a drámapedagógia a fentiekben definiált drámán keresztül történő nevelés tudománya és gyakorlata lenne – vagyis erre a drámára épített pedagógia.”* (Kaposi, 2008,3)

És végül a drámajáték fogalma. Itt Dr. Barabási Tündét idézném *„... A dramatikus, drámai önkifejezés, a kreatív dráma iskolai alkalmazási formája a DRÁMAJÁTÉK, mely a drámapedagógia eszközeit fogható fel. Drámajátéknak tekinthető minden olyan játékos emberi megnyilvánulás, melyben a dramatikus folyamat jellegzetes elemei lelhetőek fel.”* (Barabási, 2008, 13)

2.3 A drámajáték fontossága

Comenius volt az, aki a sárospataki iskolában a tananyag egy részét dramatizálta, tehát az ő nevéhez fűződik a dráma és a pedagógia kapcsolata. A drámapedagógia majd a 20. századi reformpedagógiákban és azok képviselőinél (Freinet, Steiner, Decroly, Claparède, Montessori) jelenik meg. Fontos megemlíteni azt, hogy a drámapedagógia ennek ellenére nem egy reformpedagógiai irányzat. (Barabási, 2008)

A drámajáték egy olyan pedagógiai módszer, amely igen fiatal és kevésbé ismert. A szakmai források és véleményem szerint is fontos lenne, hogy minél több oktatási intézményben megismerjék és használják. A drámapedagógia és ezen belül a drámajáték módszere nagy figyelmet szentel a személyiségre, és ezáltal a résztvevők könnyebben megismerik a körülöttük lévő tárgyi világot, a belső világukat és a szociális közeget is könnyebben felfedezik. Többek között érzékenységre, erős érzelmi stabilitásra és kreatív gondolkodásra nevel, vagyis szükségük van a gyermekeknek, fiataloknak a drámajátékra. A drámajáték résztvevőinek pszichés biztonsága megmaradjon, hiszen a drámajáték által adott szerep vagy szituáció egyértelműen képzeletben történik. (Palásthy, 2009)

2.4 A drámajáték szerepe a pedagógiában és a gyermekek fejlődésében

Magyarországon a 70-es évek közepétől jelentek meg az első szakmai csoportok, amelyek drámapedagógiával foglalkoztak, és alapvető módszerként a drámajátékot alkalmazták. (Trencsényi, 2008)

Mit jelent a drámajáték? A drámajáték a drámapedagógia legfontosabb eszköze. A szereplők közreműködőként és cselekvőként élik meg különböző élethelyzeteket. Egyrészt képzeletben, másrészt tevékenyen élhetik át. A szereplők egymást váratlan helyzetek elé állítják, spontán reakciókra készítetik egymást. Folyamatos játék- és gyakorlótér, amely viselkedési biztonságot nyújt a gyermekeknek számára. Előbb-utóbb kialakul a gyermekekben, hogy önmagukat és társaikat kívülről is megfigyeljék. (Palásthy, 2009) A drámajáték olyan alkotótevékenység, amelyben a gyermekek és a pedagógusok játéka közösen és egészet alkot. A drámán keresztül újat teremtünk, mivel mások cselekedeteit és önmagunk cselekvéseit is vizsgáljuk. Tudatosítja a résztvevőkben a cselekvés, az érzelmek és a gondolat szintjét. Minden résztvevő a saját érzelmei alapján élheti át az adott helyzeteket.

A drámajáték nem más, mint a pedagógus által kezdeményezett játék, amely segíti a gyermekek fejlődését. Ez eleinte a gyermekek kreatív gondolkodásában figyelhető meg, hiszen saját fantáziájuk, érzelmi állapotuk segíti őket abban, hogy alkossanak. Továbbá különböző képességeket fejleszt az alkotó folyamat. Például a gyermekek kommunikációs képességeiket és azon belül megnyilvánulásait. Sokkal magabiztosabb lesz a megjelenésük, és ez által a beszédük is helyesebb, illetve tisztább lesz.

Ezekkel együtt fejlődik a szocializációs képességük is. Ha magabiztos a megjelenésük és erőteljesebb az önbizalmuk, akkor könnyebben fognak beilleszkedni a társadalomba. A drámajáték nem csak a fent említett területeken fejlesztő hatású, hanem a gyermekek tanulási szokásaiban is. Mivel segíti őket a tanulás folyamatában, így könnyebb az iskolára való felkészülés is. A dramatikus nevelés elősegíti a gyermekek önismeretét és emberismeretét. Erre különböző szituációs játékok szolgálnak segítségül. Például egy konfliktus helyzet eljátszása és annak megoldása fontos lehet, mivel különböző mentalitású emberekkel és szokásaikkal ismerkedhetnek meg egy - egy konfliktus során.

A drámajáték folyamán a gyermekek testi és térbeli biztonsága is javul. Megtapasztalhatják saját testi adottságaikat, és így könnyebben tudják magukat elhelyezni a társadalomban. Drámajáték az időérzékelést is javítja, hiszen bizonyos időintervallumokat be kell tartaniuk a gyerekeknek.

A drámajáték sokat segít a gyermekeknek abban, hogy közösségben tudjanak együtt dolgozni a társaikkal, és hogy saját gondolatuk, cselekedeteik mellett képesek legyenek elfogadni a másik gondolatát és cselekedetét. Ha ez nem jön létre, akkor nem alakul pozitívan a drámajáték óra. Nagyon fontos az együttműködés a társakkal és a pedagógussal is. Mindenki a saját fantáziáját viszi bele a játékba, de tudni kell elviselni mások gondolatmenetét is.

A drámajáték amellet, hogy pozitívan hat a gyermekek fejlődésében visszaszorítja, illetve ellensúlyozza a tömegkommunikációs eszközök, mint például a Tv, számítógép, telefon okozta passzivitást (Schmidtne, 2010). Újra megtapasztalják azt a tényt, hogy jobb a barátaikkal közösen együtt tevékenykedni, mint a Tv és az internet mögé bújni. E tények miatt a drámajáték a szabadidő hasznos eltöltésében is jelentős szerepet játszik.

A játéknak és a drámajátéknak fontos szerepe van az oktatási-nevelési folyamatban. A gyermekek életét elsősorban a játék tölti be. A nevelés leghatékonyabb eszközévé válhat. Motiváló hatását érdemes lenne többet alkalmazni a tanórákon. Mivel a játék tevékenykedtet, így a gyermeket megtanítja a tevékenységre és az öntevékenységre is. Saját tapasztalatok alapján tanulják meg a gyermekek a tevékenység nehézségi fokait. A szabályjátékok mellett a drámajáték az a módszer, amelyet egyre többször alkalmaznak a nevelési- oktatási

folyamatban. A gyermekek sokkal aktívabbak lesznek a tanórákon, ha számukra is érdekes. Megkönnyíti a gyermekek tanulási szokásait, és a tanórákat érthetőbbé és kellemessé teszi. Sok tantárgyban, tanórán alkalmazzák, így például az irodalomban és történelemben. A drámajáték módszerével könnyebben értelmezhető egy adott mű illetve egy történelmi korszak. A gyermekek megtapasztalják a „van hozzá közöm” érzést és így könnyebben sajátítják el a tananyagot. Megszűnik a monoton tankönyvközpontúság és sokkal lendületesebb lesz a tanóra. (Bús, 2008)

Ez a módszer a gyermekek családi illetve iskolai feszültségeit, agresszív viselkedését is oldja. Játékon keresztül megtanulhatják a szabályok szerinti viselkedést. A szituációs játékok közben a gyermekek újra és újra átélnek az adott konfliktushelyzeteket és azok megoldásával csökken a körülöttük lévő és a bennük lévő stressz, illetve feszültség. (Bús, 2012)

Fontos megemlíteni azt is, hogy hol alkalmazzák a drámajátékot. Vannak drámatagozatos iskolák, ahol kimondottan erre a módszerre specializálódnak a tanórák és a pedagógusok munkája, és így sokkal magasabb szinten foglalkoznak a drámapedagógia elméletével és gyakorlatával. Azonban más formában is lehet alkalmazni ezt a módszert, mint például szakkörben, hiszen ott is kifejtheti hatását.

2.5 A drámajáték alkalmazása a pedagógiai gyakorlatban

A drámajáték módszerét példákkal is szeretném bemutatni. Magdics Erika saját iskolájában alkalmazta a drámajátékot. Az első alkalmazás Benedek Elek születésnapjához kapcsolódik. Az iskola egy népmese napot tart, amely során a gyermekeknek csapatokat kell alkotni és különböző játékos feladatokkal kell megküzdeni. A játékok között található egy dramatizálós játék, ahol a csapatok ki választanak egy mesét és azt el kell játszaniuk szavak nélkül. Nagyon sikeres ez a feladat, mivel a gyerekek szívesen játszanak színpadon és szívesen élik bele magukat egy adott karakterbe.

Könyvtárlátogatás során is alkalmazzák a drámajátékot. Itt fontos szerepe van a pedagógusnak, mert ő vezeti a gyermekeket és neki kell pontosan megszervezni az órát. Először egy mesét kell kiválasztani, amely rövid, vidám és lényegre törő. Utána a gyermekek maguk választhatnak az adott karakterekből. Majd a mese megjelenítése következik. A pedagógus adhat segítséget, de a gyermekek saját fantáziájuk alapján dolgoznak. Egy ilyen óra keretein belül többször is eljátszhatják a mesét, mivel a gyermekek szeretnek több karakter bőrébe belebújni.

A harmadik példát szintén a könyvtárhoz lehet kapcsolni. A könyvtári beiratkozást nagyon fontosnak tartja a pedagógus. Fontos, hogy a gyermekek tisztában legyenek a könyvtári beiratkozás lépéseivel és magával a könyvtár használatával. Ezért drámajáték során a gyermekek eljátsszák a beiratkozást. Választanak egy könyvtárost és egy éppen beiratkozó tanulót. El kell mondani nekik a lépéseket, de utána egyedül kell nekik eljátszani ezt a szituációt. Nagyon szeretik a gyerekek ezt a játékot, szívesen vesznek részt benne. (Magdics, 2012)

A három példán kívül saját tapasztalatomat is szeretném megemlíteni. A gimnáziumi éveim alatt egyik kedves tanárnőm alkalmazta többször is a drámajátékot irodalom tanórákon. A Bánk Bán című művet nagyon nehezen sikerült elsajátítanunk, így a tanárnő a drámajátékhoz folyamodott. Kiosztotta a szerepeket és részletekben előadtuk a művet. Nagyon hasznos volt, mert átélhettük azt az érzést, hogy „közöm van hozzá”, és így sokkal könnyebb volt megértenünk a művet, könnyebben ment a feldolgozása is.

Egy másik személyes tapasztalat, amikor egy zamárdi általános iskolában, ahol a drámajáték módszerét nem ismerték gyerekeket, tanítottam őket színjátszásra. Itt fontosnak tartom megemlíteni, hogy a drámajáték a színjátszásban is segítségünkre van. A gyerekek 6 éves kortól 13 éves korig voltak jelen a foglalkozásokon. Olyan gyerekekről van szó, akik valamilyen módon nem szívesen nyilvánultak meg társaik, tanáraik, de még családjuk előtt sem. Az első pár alkalom az ismerkedésről szólt. Ezután megnyíltak egymás számára, így elkezdtem velük különböző szituációs játékokat játszani, mint például a „stoppos játék”. Ennek a játéknak volt a legnagyobb sikere, mert a gyermekek fantáziája megnyílhatott és saját érzelmeiket megmutathatták. Mikor tanáraiktól és családjuktól pozitív visszajelzést kaptam a gyermekek fejlődéséről, úgy gondoltam, hogy megrendezem Lázár Ervin egyik meséjét a *Vacskamati virágát* a gyerekek előadásában. A próba folyamata két hónapig tartott. A gyermekek élvezték ezt az időszakot. Miután kész lett a darab egy városi Ki Mit Tud? keretében előadhatták, ahol arany minősítést kaptak. Mindenki meglepődött, hogy a gyerekek milyen sokat fejlődtek. Sokuknál a beszédképesség fejlődött, volt, akinél az önbizalom növekedett.

3 . Empirikus feldolgozás

3.1 Komáromi Sándornak és tanítványainak a bemutatása

Az általam választott pedagógushoz személyes és szakmai kapcsolat fűz. Komáromi Sándort a gimnáziumi éveim óta ismerem mint az ajkai Vörösmarty Mihály Gimnázium drámapedagógia tanárát. Színházi rendezőként is részt vett a szakmai tapasztalataim során hiszen két évig a társulatának tagjaként együtt dolgozhattam vele.

1977-ben született Ajkán Veszprém megyében. Érettségét Tapolcán szerezte a Kereskedelmi Ipari Szakközép és Szakmunkásképző iskolában. Felsőfokú iskolai végzettséget 2009-ben szerezte meg a Pannon Egyetem, Magyar és Színháztudomány szakán. Részt vett még különböző képzéseken, mint például a Magyar Drámapedagógiai Társaság 60 órás Tánc és Dráma kurzusa. Művészeti oktató 1999-től 2013-ig a Magyarpolányi Művészeti Alapiskolában. Több művészeti illetve oktatási intézményben óraadó. 2009-2010 a Teleszterion Csigaház elnevezésű gyermek- és ifjúsági színházi nevelési program létrehozója. 2003-tól vezeti saját színtársulatát a Teleszterion Színházi Műhelyt. Vendég rendezőként debütált a veszprémi Petőfi Színházban. Főbb rendezései közé tartozik az *IstenTelenek*, *Himnusz minden időkről*, *Babó és Bigyó*, *Kárókatona* és a *Bánk Bán*.

2005-ben OTDK-n III. helyezést ért el Sütő András *Káin és Ábel* című drámájának dramaturgiai szempontú szövegelemzésével.

Az egyetemi évei alatt került kapcsolatba a diákszínjátszással. Komáromi Sándor egy sokszínű művész, aki jelenleg az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola pedagógusa. A csoport ahol a megfigyelésemet végzem szintén ennek az intézménynek a tagja.

A csoport heti három órában tanulja a színjátszás, drámajáték alapjait színjátszó kör formájában. Ez egy tanórán kívüli művészeti képzés.

A gyermekek korosztálya változó, hiszen a 7 évesektől a 10 évesekig megtalálhatóak a csoportban. Többségük lány, de fiúk is vannak közöttük. A gyermekek különböző szociális háttérrel rendelkeznek és nagyon különböző személyiségek. Ez már az első találkozásunk során megfigyelhető volt. Volt közöttük, aki kimondottan arra törekedett, hogy ő legyen a középpontban, de van köztük olyan gyermek is, aki nagyon csendes és éppen, hogy csak meg mer szólalni.

A csoportvezetőt kérdezve a gyerekekről azt a választ kaptam, hogy minden gyermek nagyon különálló személyiség. Ő maga szándékosan nem ismerte meg a gyermekek háttérét, mivel úgy gondolta, hogy ha probléma adódik a gyermekek hozott szokásaiból, akkor a foglalkozások során ezek úgy is előkerülnek és akkor elsőként a gyermekekkel szeretné megoldani a problémákat. Természetesen, ha kell, akkor tájékozódik szülőktől illetve kollegáktól, de amíg csak lehet a gyerekektől szeretné hallani az adott problémás helyzetet vagy konfliktust.

A gyermekek közül többen igen öntörvényűek, ami a közösségben problémákat okoz. Erre a csoportvezető azt a megoldást választotta, hogy rögtön nem rombolja le ezt a képet a gyermekekben, hanem a foglalkozások során megtanítja őket arra, hogyan legyenek képesek közösségben együtt dolgozni illetve hogyan tudjanak együtt működni társaikkal.

Az interjúalanyom óráin a tanulás indirekt módon zajlik. Szerinte fontos, hogy egy pedagógus igenis legyen a gyermekek között „minden porcikájával”. Más eszközöket használjon, mint a „szokásos” tanórán. Nyissa fel a gyermekek szemét arra, hogy a közösségben való együttműködés sokkal jobb, mint kizárólag az egyéni munka.

A gyermekek az első pillanatban befogadtak a csoportjukba és engem is a társuknak tekintettek. Ezt fontosnak tartottam, hiszen a gyermekekkel együtt kellett dolgoznom és így könnyebben ment a közös munka. Sok új információ birtokába jutottam a drámajáték módszerét illetően és a dráma tanár személyiségéről is sokat tudtam meg.

A csoport működésének tárgyi, személyi és egyéb feltételeinek bemutatására a drámafoglalkozások elemzése című fejezetben kerül sor.

3.2 Komáromi Sándorral készített interjú elemzése

Az interjúm során a három fő kutatási kérdésre keresem a választ. Úgy gondoltam, hogy kötött interjú formájában végzem el kutatásomat. A három fő kérdést 14 kérdésre bontottam:

Milyen hatást vált ki a drámajáték a gyermekek fejlődésében?

Hogyan segít a drámajáték a gyermekek mentális fejlődésében?

Hogyan segít a drámajáték a gyermekek testi, szomatikus fejlődésében?

Hogyan érdemes alkalmazni a drámajátékot, hogy elérje a kívánt fejlesztő hatást?

Az Ön által alkalmazott módszer miben tér el a drámajátékban alkalmazott alapelvektől?

Mennyire stresszes egy mai gyermek élete?

Mi váltja ki a stresszes életmódot egy gyermeknél?

Segíthet-e a stressz helyzetek megoldásában a drámajáték módszere?

Ön milyen mértékben illetve formában alkalmazza a gyermekeknél a drámajátékot, mint a stressz oldás egyik lehetséges módszerét?

Hozzá járul-e a drámajáték a gyermekek tanórai aktivitásához?

Változik-e a drámajáték hatására a gyermekek személyisége, ha igen milyen irányba?

Változnak-e a drámajáték hatására a gyermekek társas kapcsolatai? (pedagógusok, diáktársak és a szülők irányába)

Lehet-e a drámajáték egy eszköz egy zárkózott gyermek megnyílásának útján?

Önnek milyen személyes tapasztalatai vannak a drámajáték hatásairól a gyermekek személyiség jegyeinek változása kapcsán?

Az interjút sokszor elolvastam, mert minél jobban megszerettem volna érteni a drámajáték fejlesztő hatását, a bennem lévő miértekre megkapni a válaszokat. Az interjú elemzésében az interjúalany összegzett válaszait közlöm dőlt betűvel, a saját gondolataimat, elemzésemet normál betűvel írom le.

3.2.1 A drámajáték fejlesztő hatásáról

Az első témakör a drámajáték fejlesztő hatásáról szól a gyermekek életében, legyen szó mentális, illetve test- szomatikus fejlődésről. *A drámajáték lehetőséget kínál, a játékra magára. A játékon keresztül megismerhetjük önmagunkat és a rajtunk kívül lévő világot.* Véleményem szerint ez sok mindent elárul, hiszen a játék nagyon fontos egy gyermek életében, és ha ezt korán alkalmazzuk, akkor a gyermekek ténylegesen megismerhetik önmagukat és a világot, amiben élnek. Fontos, hogy olyan játékokat válasszunk egy foglalkozás alkalmával, amivel ezeket elérhetjük a gyermeknél. *A drámajáték jó esetben nem egy direkt nevelési módszer. Pont, hogy ezért hatékonyabb a nevelési oktatási folyamatban. Nem tudatja a fejlesztés terepét és azt sem, hogy konkrétan mivel foglalkozunk.*

Egy gyermek, ha egy drámás foglalkozáson vesz részt, legyen az tanórán illetve tanórán kívül akkor egy nagyon komplex és sokrétű dologban vesz részt. Nagyon sok komplex feladatot kell elvégeznie és ezáltal sokrétűvé válik a tevékenysége. *Hogy ez a folyamat, konkrét tudássá fejlődjön, ehhez kell a pedagógia. Tehát nagyon fontos, hogy ezek a foglalkozások pontosan meglegyenek alkotva, tudjuk, hogy mi után mi következik. Viszont ebből adódik egy olyan felvetés, hogy tudunk-e rugalmasak, lenni abban a tekintetben, hogy a*

tervezett munka helyett mást kell csinálnunk. Ennek köszönhetően ebben a naprakész állapotban tudunk egymásra figyelni, egymással dolgozni és magunkkal tudunk megoldani bizonyos helyzeteket. A helyzetek akár lehetnek konfliktusok, illetve egy szituációs élethelyzet, de akár lehet egy olyan játékos gyakorlat ahol mondjuk az egyensúly fejlődik, vagy csupán a test felszabadul a játékokon keresztül. Komáromi Sándor szerint fontos, hogy a cél mindig ugyanaz legyen, de globálisan nézve a valódi cél az, hogy olyan lehetőség adódjon a gyermekeknek, hogy saját tapasztalatokra tegyenek szert.

Amikor a gyermekek mentális fejlődéséről kérdeztem Komáromi Sándort úgy vélem egy nagyon frappáns mondattal indította a választ. *Kevés terep adódik arra, hogy kézzel-lábbal, hanggal-szemmel vegyünk részt valamiben.* Az interjúból kiindulva úgy gondolom, hogy ez a 21. század hozadéka. Az internet, televízió és a telefon sem mozgat meg annyi mindent, mint a közös játék. Úgy gondolom, hogy ezt sajnos a gyermekek azok akik legjobban megszenvedik. Szerintem a gyermekek kezdik elfelejteni a közös játék fogalmát. Ezt Interjúalanyom is alátámasztotta saját személyes tapasztalataival. *Ha a gyermekek elkezdenek játszani, akkor nem csak saját magukat szórakoztatják és nem csak unalmat űznek, hanem olyan impulzusok is érik őket, amely által elkezdenek absztrakt formában újra tapasztalni, feldolgozni, vagy egyszerűen a testi világba átmennek. Egy egységes egyensúlynak kell fent maradni ahhoz, hogy az oktatási rendszerben, amely körülöttük van, lehetőség nyíljon a játék alkalmazására, hiszen ha ezt alkalmazzuk, akkor a gyermekek mindenképpen fejlesztve vannak mentálisan.* Interjúalanyom szerint nem intellektuális lényekről beszélünk, amikor gyermekekről vagy diákokról van szó, hiszen „még rengeteg intelligencia” áll a rendelkezésükre. Vekerdit hozta fel példának, hiszen szerinte két alapvető intelligenciát fejleszt az oktatási rendszer, viszont ezen a kettőn kívül sokkal többet lehetne fejleszteni az oktatással és a játékkal.

A következőkben a testi és szomatikus fejlődésről kérdeztem interjúalanyomat. Válaszából megtudtam, hogy a drámajátéknak több fajtája létezik. Amikor konkrétan a testi fejlesztésről van szó, akkor ki kell emelnünk olyan játékokat, amelyek kimondottan ezt a területet fejlesztik.

A gyermekek mozgásfejlődése csak akkor indul meg, ha megmozgatom. Vannak olyan elméletek, amik összekötik a csecsemőkori mozgásfejlődést az intellektuális képességek fejlesztésével.

A cél az, hogy ha fizikai fejlesztésről van szó, akkor a stressz oldáson túl, amit a mozgás automatikusan megtesz, lehet célirányosan is tenni. Komáromi szerint olyan izomcsoportokat is megmozgatnak ezek a gyakorlatok, amelyeket a hétköznapi életben

ritkábban használunk. A kineziológia példáját mutatta be Interjúalanyom. *Ha jártasabbak vagyunk a kineziológiában, akkor ott izgalmasabb dolgokat olvashatunk arról, hogy miért szükséges például a combhajlító izom megdolgozása bizonyos helyzetekben, hiszen olyan ösztönöket indít el bennünk, amelyek mondjuk a meneküléshez szükségesek. A menekülést nem szó szerint kell értelmezni. A menekülő helyzetben, stressz helyzetben lévő test fel van készítve mindenre, magyarul úgy vagyunk bent a testünkben, hogy közben a testünket érzékeljük is. Lehet erről órákat beszélni, de hogy konkrétan a drámajáték hogyan vesz részt a fizikai fejlődésben, lehet célzottan is elindulni fizikai gyakorlatokkal, de a drámajáték azon típusait kell ide sorolni és arról kell beszélni, mint egy fogócska, egy bizalom gyakorlat, amely a másik testének a megérintéséről, elkapásáról szól, az milyen módon segít. A válaszból kiindulva elmondható, hogy a drámajáték biztos, hogy a mozgáskoordinációt fejleszti. Alátámaszthatom a megfigyelésem elemzésével is.*

Ez Interjúalanyom foglalkozásain is észrevehető, hiszen a mozgást, a testi adottságokat ő is próbálja fejleszteni az általa kijelölt játékokkal.

Arra, hogy hogyan érdemes alkalmazni a drámajátékot, hogy elérje fejlesztő hatását interjúalanyom a saját tapasztalatait hozta előnybe. *A játék önmagában fejleszt. Komárominak van egy elve, mindegy mikor és hol játszunk a játék, pláne ha élvezettel párosul, mindenképpen fejleszt. Nincs olyan, hogy ülünk az osztályteremben és előveszünk egy ritmusgyakorlatot akkor az rossz. A ritmusgyakorlat az mindenképpen jól fejleszti a gyereket. A matematika órát hozta fel példának Komáromi Sándor mivel ez az a tantárgy, ami nehezebben szokott menni a gyermekeknek. Ha matek órán egy intelligens cowboy játékot játszunk, dobogunk, farkasosat játszunk stb. ezek mindig jók. A gyereknek van egy alapvető tulajdonságuk, hogy nem kell felszólítani őket arra, hogy játszanak. A lehetőség meg van teremtvé, illetve meg kell teremteni a gyermekek számára, akkor automatikusan játszani fognak. Ahhoz, hogy igazán fejlesztő hatású legyen és, hogy azt lehessen mondani, hogy a drámajáték által fejlesztünk nyilvánvalóan csoportmunka szükséges. Adott csoportban látni lehet, hogy ki honnan indul, felmérő gyakorlatokon keresztül, csoportdinamikát, viszonyhálózatot lehet elemezni. A gyerekek az egyéni képességeit meg lehet tapasztalni kommunikációs gyakorlatokban, a szituációs játékok során mozgáskoordinációját föl lehet térképezni és nyilvánvalóan ki kell tűzni azt a célt, hogy adott időintervallumban vagy tanévben mi a legfőbb dolog, amit szeretnénk elérni.* Interjúalanyom alapvetően egy - egy friss csoportnál a saját test megtapasztalásán túl, a térgyakorlatokat szokta első helyre hozni, hogy a gyermekek tapasztalják meg saját határaikat és a saját határainkon túli világot, abban pontosan eligazodjanak. Ha ez megvan, tulajdonképpen megteremtettek egy olyan teret

magukban és maguk köré, amiben magabiztosan tudnak mozogni és biztosabban tudják elkezdni, használni a különböző játéktechnikákat.

E kérdéskör végén arra voltam kíváncsi, hogy interjúalanyom módszere miben tér el az elvárt drámajáték alapelveitől. *Kérdésemben több téma van érintve, egyrészt érdemes megnézni, hogy a tanterv szerint kínált dráma, mint tananyag miről szól. Érdemes megnézni, hogy mi a helyzet akkor, ha valaki nem tantervi keretek között dolgozik, hanem színjátszó csoportot csinál, akkor egészen más a felépítése a tanévnek.* Az biztos, hogy Komáromi Sándor szereti onnan kezdeni, hogy a gyerek minden létező dolgát megtapasztalja. Velük a mozgást, a testi határokat, korlátokat elsődlegesen fizikai irányból közelítjük. Aztán a teret megtapasztaltatni velük, tereket építeni és abban játszani, mindeközben folyamatosan olyan gyakorlatokat tenni ezek közé a játékok közé, amik a fókuszban nem az ént tartják fontosnak, hanem az énen kívüli dolgokat, magát a játékot, tér építését és eközben belecsempészni olyan szituációs játékokat, ahol muszáj beszélni, egy szabály szerint létezni és magamat megnyitni ahhoz, hogy működjön a gyakorlat. Mindez a foglalkozásain is látszódik.

Interjúalanyom szerint, ha csoportról beszélünk, és periodikát csinálunk, akkor az első évnek a célja, hogy a gyerek megtapasztalja a körülötte lévő teret, tudja érzékelni, igazodjon el a térben meghatározható irányokban, tanuljon meg hangsúlyos pontokat kezelni ha színjátszókról van szó és mindeközben tanulja meg felszabadítani önmagát akkor is, ha tudatában van annak, hogy épp nincs hozzá kedve.

Összegezve a kérdéskört, elmondható, hogy fejlesztőhatása van a drámajátéknak, csak kellőképpen végig kell gondolni egy foglalkozás megszervezését és teret kell biztosítani arra, hogy a gyermekek minél többet játszanak. Olyan játékokat kell kiválasztani, amelyek célirányosak. A cél az örömszerzés és a fejlesztés.

3.2.2 A drámajáték, mint stressz oldó módszer

A következő kutatási kérdéskört azért szerettem volna mindenképpen megvizsgálni, mert sajnos tapasztaltam, mint családon belül, illetve kívül, hogy a gyermekek élete mennyire stresszes tud lenni.

A válaszokból az derülhet ki, hogy egy gyermek életében a stressz, az elvárásokból alakul ki. Az elvárások nem csak a külső tényezőktől származhatnak, hanem saját magunktól is, illetve saját magunk irányába. Interjúalanyom szerint egyrészt a normák szerinti meghatározott életvitel, az iskolai normák szerint meghatározott osztályozási rendszer, az iskolákban való folyamatos irányított jelenlét az mind-mind bizonyos elvárások alapján szerveződik. *Ez általában úgy van, hogy én tudom, hogy mit kell neked megtanulnod és azt én elfogom mondani, neked pedig azt meg kell tanulnod és nagyon ritka az, hogy megnézem, hogy milyen vagy és elmondom, hogy én mit tudok és közösen eljutunk valahová.* Komáromi Sándor szereti, ha a tanár- diák viszony, az partneri viszony akkor is, ha kicsi gyerekről van szó, akkor is, ha felnőttekkel dolgozunk, vagy fiatal felnőttekkel. Amennyiben egy foglalkozást sikerül úgy felépíteni, hogy az valóban játék legyen, akkor nincs nagy elvárás, stressz mentes a dolog. *Ha egy stressz-mentes tevékenységet végzünk, akkor azzal a bennünk lévő egyébként máshonnan táplálkozó stresszt automatikusan oldjuk.* A jóga példájával támasztotta alá Interjúalanyom az előbbieket. *A jóga is csak akkor segít, hogyha a jógaiban magában merülök el és nem pedig azzal a tudattal jógázom, hogy azért jógázom, mert stresszes vagyok. Azt a feltételt kell egy dráma tanárnak megteremteni, hogy legyen egy önfeledt terünk.* Minden olyan tevékenység, amit örömből végzünk, stressz oldó.

Interjúalanyomtól megtudtam, hogy csak azért nem tart foglalkozást, hogy oldja a stresszt. Inkább abban hisz, hogy amikor a gyerekekkel elkezd játszani akkor ott kell lennie a játékban. *Mert egy közös játék során közösen tapasztalják meg egymást. Ő megtapasztalja őket, ők megtapasztalják Komáromit és mindenki megtapasztalja önmagát.* *A foglalkozások első szakaszában már kiderül, hogy milyen állapotban vannak a gyermekek, lehet, hogy elterveztem azt, hogy most egy nagyon koncentrált illetve mély gyakorlatot fognak csinálni, mert már nagyon ügyes a csoport, de ha a csapat úgy érkezik, hogy épp felszínes, most inkább csak úgy lazulna, vagy most semmihez nincs kedve, meg kell teremteni azokat a feltételeket ami mellett dolgozni tudnak.* El kell tudni dobni azt a célt, amivel egy drámatanár

érkezik a foglalkozásra. A cél ebben a helyzetben, aktuális állapotban, közegben, környezetben nem feltétlenül releváns.

3.2.3 A gyermekek szociális tevékenységeiről

Az utolsó kérdéskör a gyermekek szociális tevékenységéről szól. A gyermekek tanórai aktivitásához hozzájárul a drámajáték. Minden olyan tevékenység, amely kicsit old és más érzékeket, más tapasztalási területet mozgat, mint a hagyományos oktatási struktúra, az mindenképpen javító jelleggel bír. Komáromi Sándor Barabási László hálózat kutatóinak a pihenésről szóló elméletét szereti a legjobban. *Egyszer egy cikkében azt nyilatkozta, hogy ő nem hisz a pihenésben, hanem a tevékenység váltásában hisz. Természetesen nem lehet egész nap kreatívan lenni, néha kell szabályok szerint tanulni bizonyos normákat, ha már normák között élünk. Ebben a folyamatban, ha a lelki egyensúly megvan, akkor biztos, hogy a stressz oldásnak, koncentráció gyakorlásának, egymás felé való empátia megtapasztalásának függvényében lazulnak a viszonyok, a tanóra keretein belül is.*

Fontos kérdésnek tartom azt, hogy változik-e a gyermekek személyisége a drámajáték hatására, hisz a személyiségtől nagyon sokban függ a gyermekek szociális tevékenységei. A válaszból azt tudtam meg, hogy van olyan gyerek, aki nem feltétlenül jön egy foglalkozásra. Ilyen csoportban elkezd játszani és ő azt mondja, hogy neki ez most nem tetszik, de általában ez a ritkább. Játszani szeret mindenki, Komárominak legalábbis ez a tapasztalata. *Játszva, tapasztalva tanulni bizonyos dolgokat, elmélyíteni játékos formákkal, az mindenképpen jó hatással van a személyiség fejlődésére.* A személyiség fejlődéseire itt több dolog miatt fordíthatunk figyelmet az egyik, hogy a drámajáték, mint olyan az azon keresztül, hogy megtapasztaltatja a saját határokat, korlátokat, magabiztosabbá teheti az embert. A másikkal való kooperatív együttműködésben természetes, hogy a másik felé forduló nyitott attitűd szintén pozitív hatással van a személyiség fejlődésére. *A kommunikáció különböző formáiban való megmártás, így meséld el, úgy meséld el, beszélj erről-arról kötetlenül – ez megnyit olyan csatornákat, melyek a kommunikációt a verbális és nonverbális eszközöket és képességeinket ugyan úgy mozgatják. Tehát ha úgy tetszik, erőltetik akkor, hogy ha nem akar megnyilvánulni. Mindezt pozitív megerősítéssel tesszük, ebben a dologban is pozitív a változás és természetesen az, ha magabiztosabbak vagyunk, a másik felé empatikusabban tudunk fordulni és ráadásul még merünk is kommunikálni azt ami bennünk van, akkor egy nyitottabb személyiség felé elmozdulást jelent a drámajáték.*

A szociális tevékenységekhez tartozik a gyermekek társas kapcsolatai is. Külön kiemeltém a pedagógusokkal való kapcsolatot, a diáktársakkal való kapcsolatot. Interjúalanyom erre azt a választ adta, hogy *a drámajáték egy módszer, de nem gyógyszer*. A pedagógus kapcsolatot nap mint nap láthatjuk, hiszen a gyermekekkel együtt dolgozunk. A gyermekek kapcsolatát is meg tudjuk figyelni, hiszen látjuk őket. Egyértelmű az, hogy a drámajáték fejleszti őket és magabiztosabbá teszi a gyermekeket és társas kapcsolataikat is befolyásolja, természetesen pozitív irányba.

Viszont itt lép a képbe az, hogy a drámajáték nem gyógyszer. Tehát nem tudja megváltoztatni a szülő és gyermek viszonyát, szülő és tanár viszonyát, szülő és a világ viszonyát. *A gyerekben tud olyan folyamatokat elindítani, aminek köszönhetően, ha pozitív visszajelzéseket kap, akkor már sok minden változhat az életében pozitív irányba, de ha negatív visszajelzéseket kap, akkor negatív irányba fog változni minden, mert a drámapedagógia és a drámajátékok nem mindenható eszközök. Tehát abban az esetben, ha a gyerek a cél a drámában és otthon és az iskolában egyaránt, akkor ez komplexen elképesztően pozitívan tud hatni. Viszont korántsem biztos attól, hogy valaki drámás foglalkozásokra jár, eleve elmondja otthon a szülőnek, hogy hova megyek este. Úgy gondolom, van erre is esély, de azt nem biztos, hogy a drámajátékkal érjük el.*

Kérdéseim a zárkózott gyermekek felé is irányultak. Interjúalanyom által adott válaszból megtudtam, hogy a zárkózottság ebben a helyzetben alapvetően vagy abból indul, hogy a gyerek nincs tisztába azoknak az eszközöknek a használati módjával, amivel kommunikálni tud önmagával, saját személyiségével, gondolataival, verbális, nonverbális eszközeivel stb. vagy azért zárkózott, mert sok negatív megerősítést kap. Akkor is, ha nem szidják azt a gyereket kialakulhat benne a zárkózottság. *Egy gyereknek az eszébe jut egy kép, amit ő valami miatt rossznak, erkölcsileg, morálisan, vagy bármilyen szempontból negatívnak érez, gondol, nem meri ezt kommunikálni, mert ő maga úgy gondolja, hogy ha ezt elmondja, akkor ilyen és olyan megítélés alá kerül. Nem mondja el, magába zárja, esetleg megerősíti magában ennek a képnek az igazságát, de ez egy büntudattal társul abban a pillanatban gyakorlatilag a gondolatainknak a bezárásának a folyamatában, bezáródik maga az ember is.*

A drámafoglalkozásokon nem ritka, hogy a gyermekek káromkodnak. A gyermek egy olyan szituációt kezd el játszani, amit valahol megtapasztalt, és amit egyébként a hétköznapiakban lehet, hogy nem mondana el sehol senkinek. Ezt tapasztaltam a megfigyelés során is. *Egyértelmű, hogy bizonyos korú gyerekeknél automatikus a dominancia, a szexualitás megjelenése a játékokban. Hogy ha ezekre a tanári frusztráció, vagy a tabu mivolta miatt*

negatív megerősítés, tiltás, szimpla leállítás, reflexió nélkül leállítás történik meg, akkor ezek még tovább fogják zárni a dolgokat a gyermekekben. Zárkózottság kialakulhat amiatt is, hogy az ember egyszerűen ilyen alkat, nem kell kirángatni az embert a sarokból. Interjúalanyom ebben is hisz, hogy ha valaki csendesen ül a foglalkozásokon és ritkábban szólal meg, de látom, hogy okos gondolatai vannak, nem biztos, hogy ő ebben a közegben szeretne úgy kommunikálni, hogy teljesen megnyílik, vagy nem biztos, hogy neki állandóan beszélnie kell arról, hogy mi zajlik benne. Ettől ő még él és tapasztal. Nem kell minden áron megváltoztatni a gyereket. Inkább arra törekedjünk, hogy a gyerek önmaga lehessen, eszközeivel tanuljon meg jól bánni. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy ha van egy fogócska és valaki éppen nem akar föl állni és részt venni a játékban, akkor hagyjuk, mert a cél az egész csoportot megmozgatni. A válaszból következtettem arra, hogy az sem feltétlenül pozitív, ha valaki csak azért nem tevékenykedik, mert ott akkor nem jó neki. Velük is foglalkoznunk kell és biztatni arra, hogy jó lesz a tevékenység. Egyéniség függő, hogy milyen eszközökkel, milyen motiválási technikákkal járunk el ebben a helyzetben, de hogy nyit-e az egész biztos akkor, ha nem jár együtt ezekkel a negatív visszajelzésekkel.

Az utolsó kérdésem Interjúalanyom *személyes* példáira utalt. Úgy gondolom, hogy erre a kérdésre kapott válasz bizonyítja be azt, hogy a drámajátékot igenis alkalmazni kell a pedagógiai gyakorlatban. Rosszat nem csinálunk vele, csak segíthetünk a gyermekeknek.

Interjúalanyom egy példát hozott fel nekem. Ez a példa volt az életében a legmeghatározóbb. Komáromi Sándortól idézek: *„Az a nehéz ilyenkor, hogy olyan példát találjak, amely igazán releváns. Azt a példát fogom megemlíteni, amit a legtöbb helyen el szoktam mesélni egy családról, ahol három gyerek volt két, három év különbséggel, valamilyen rendellenességnek köszönhetően mind a három gyermek autistaként született, vagy azzá lett. Az autizmusról is van egy sajátos tapasztalatom. Ennél a családnál a gyerekek bizalmatlanok voltak és volt köztük egy nagyobb fiú, aki súlyosan antiszociális jellemzőkkel bírt, és amikor ennél a gyerekcsapatnál sikerült odáig eljutni, hogy mondjuk az első foglalkozásokra elkísérte a szülő ezeket a gyerekeket, nem vagyok gyógypedagógus hozzá teszem tudtam, hogy kikkel fogok együtt dolgozni, direkt olyan játékokat hoztam, amik mozgáskoordinációra és a társsal való kooperációra építenek teljesen. Olyan dolgot szerettem volna elérni, hogy részt vegyen, hogy másokkal együtt dolgozzon és pusztán játékos keretek között. Egy fél év alatt sikerült odáig eljutni, hogy a nagyobbik gyerek, aki egyébként az iskolában nem szólalt meg és itt is a kisebb csoportba volt besorolva azért, mert ott játékosabb formák a megengedettek, egyik pillanatról a másikra odaállt az édesanyja elé, hogy ő már idősebb és szeretne a nagyobb csoportba járni, mert ott vannak a hozzá hasonló*

korú gyerekek. Ez egy hihetetlen áttörés volt ebben a dologban és gyakorlatilag tudom mondani azt, hogy semmiféle direkt fejlesztés nem állt a háttérben, hanem játék, játék, játék. Hát ennyi, ami megtörtént velem.”

Ezt a példát én magam is, ha tehetem, elmesélem a körülöttem lévőknek, hiszen nagyon tanulságos és figyelemfelkeltő. A drámajátékot alkalmazni kell. Egy módszer, amely csodákra képes. Segíti a pedagógusok munkáját és a gyermekeken könnyít.

3.3 A gyermekekkel készített interjú elemzése

Interjú készítettem a gyermekekkel is. Három gyermeket emeltem ki a csoportból. Az általam választott gyermekekkel konkrét személyes tapasztalatom volt, persze Komáromi Sándor is segített abban, hogy ezeket a gyermekeket válasszam. Komáromi Sándor is azért emelte ki őket, mert nagyon határozott személyiségek és ő is úgy gondolta, hogy tőlük akár olyan választ is kaphatok, amely meglepő lesz. Ebből adódóan úgy gondolom, hogy a gyermekek nagyon őszintén válaszoltak. A legelső alkalommal, hogy ott voltam e három kislány közül ketten különösképpen felhívták magukra a figyelmet. A foglalkozás végén oda jött hozzám az egyik kislány és elmondta, hogy csak azért viselkedett, így mert én ott voltam. Ketten bebizonyították, hogy a drámajátékon keresztül, a közönség felé milyen nagymértékben közvetítenek. A harmadik kislány pedig pont az ellenkezőjük. Ő nagyon hallgatólag és igen csak félénk volt, amikor először látott engem.

A résztvevő megfigyelés, mint módszer ilyen szempontból úgy gondolom, hogy az egyik legnehezebb kutatási módszer mivel ott van a kutató a megfigyelték között, ezáltal a megfigyelték, főleg ha gyerekekről beszélünk, kizökkennek a saját eddigi megszokott terükből és nem úgy viselkednek, ahogyan valójában. Ez megnehezíti a kutató munkáját mivel ez a módszer pont, hogy a valóságon alapul.

A beszélgetés során ugyanazokat a kérdéseket tettem fel a gyermekeknek, azonban további kérdések is felmerültek az interjú alatt. Kitértem tanáruk iránt érzett érzelmeikre illetve általánosságban kérdeztem őket a színjátszó körről. Annak ellenére, hogy eltérő személyiség jegyekkel rendelkeznek hasonló válaszokat kaptam. A foglalkozás után kérdeztem őket, amikor már tanáruk nem volt a közelükbe.

De ennek ellenére csupa pozitív jelzöt mondtak Komáromi Sándorról. Két gyermeknél jött szóba, hogy tanárukkal sokat veszekednek. Rögtön utána kérdeztem, hogy ez alatt mit

értenek. A válasz az igazságtalanság volt. A gyermekek sokszor érzik úgy, hogy igazságtalan, amit a tanáruk mond. Erre konkrét példát szeretnék bemutatni. Van egy játék, aminek a címe Bumm. A játék nagyon fejleszti a gyermekek előzetes ismereteit, a reakció gyorsaságukat. Körben állnak a kör közepén áll a vezető. A vezető rá néz valakire és kéri tőle, hogy nevezzen meg pl. egy magyarországi megyét. Neki azonnal le kell guggolnia és a szomszédjainak kell nagyon gyorsan választ adni. Amelyik gyorsabban mondta ki a megye nevét az győz, a másik leguggol és kiesett a játékból. Ebben a játékban hangzott el a legtöbbször, hogy „igazságtalan voltál”. A gyerekek úgy érzik, hogy a csoportvezető sokszor kér olyat, amit ők nem tudnak megválaszolni. Igazából én úgy vettem észre, hogy nem ezzel van a probléma, hanem a gyorsaságukkal. Nem tudják rögtön megadni a helyes választ és ezáltal kiesnek a játékból. Szerintem ez az amit ők úgy értelmeznek, hogy igazságtalanság. Komáromi Sándor egyébként az ilyen helyzeteket, nagyon szépen és higgadtan reagálja le. Megkérdezi tőlük, hogy tudják-e, hogy mit jelent ez a kifejezés? A gyermekek válaszai nem éppen megfelelőek akkor Sándor elmagyarázza nekik és utána gondolkodásra készíti őket, hogy mérjék fel a szó súlyosságát.

A gyermekek arra a kérdésemre, hogy mit szeretnek a színjátszó körben, többnyire azt a választ adták, hogy kedves emberek veszik őket körül. Volt, aki hangsúlyozta, hogy nem „durcás és morcos” emberek járnak ide. Ezek a válaszok jól megfigyelhetők a foglalkozásokon. A gyermekek különböző osztályokból jöttek, de látszik rajtuk, hogy nagyon kedvelik egymást. Nagyon közvetlenek és segítőkészek egymással. Ha valakinek valami nem megy, akkor segítséget nyújtanak. Az egész megjelenésükön látszik az, ahogyan egymás iránt éreznek.

És végül megkérdeztem őket a kedvenc játékaikról. A három gyermekből kettő a szituációs játékot részesítette előnybe a harmadik kislány, pedig a szóbeli játékokat említette. A gyermekek nagyon szeretik az olyan játékokat, amiben előadhatnak, illetve produkálhatják magukat. Van, aki ebben kimagaslóan jó, de van közöttük olyan, aki inkább csak a szóbeli játékokban érzi magát jól. Ez is abból ered, hogy különböző személyiségek. Ez nem okoz nagy problémát közöttük, nem nevetik ki egymást, ha valakinek valami nem sikerült, inkább támogatják és biztatják arra, hogy legközelebb jobb lesz. Persze volt olyanra is példa, amikor nem éppen kedvesen szóltak a gyermekek a társukhoz, de ez a ritkább.

Elmondható, hogy a drámajáték nagyon sokat segít a gyermekek társas kapcsolatainak a fejlesztésében. Ez kiderül a kérdésekre kapott válaszokból és a gyermekek viselkedéséből a drámafoglalkozások során.

3.4 A drámafoglalkozások elemzése

Ritmusgyakorlat

Ahogy már a kutatásom során említettem, a megfigyeléseimet az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola tanítványairól készítettem.

A legelső alkalommal mikor náluk jártam Komáromi Sándor azzal kezdte az órát, hogy bemutatott a nekik és aztán átadta nekem a szót. Üdvözöltem őket én is, és elmondtam, hogy én miért is vagyok most itt. Érdeklődve figyeltek, bár a szakmai részét a mondandómnak nem értették csak annyit, hogy róluk fogok írni.

A csoportvezető megkért, hogy az elején én is játsszak velük, mivel így könnyebben fognak a csapatba befogadni, hiszen egy nagyon összeszokott társaságról van szó. Nekem ez nem okozott problémát, hiszen én magam is „színjátszottam”. Örültek a gyermekek nekem, mert új voltam és az újdonság varázsa megérintette őket. Ez látszódott nagyon a viselkedésükön. Voltak olyanok, akik kimondottan „produkálták” magukat. Például volt, aki saját beszédhangját eltorzította meseszerű beszédhangra, rohángáltak össze vissza a játékokat a tanár úrnak többször kellett elmondania, hogy megértsék. Ezt óra végén volt, aki el is mondta, de a csoportvezetővel ezt meg is beszéltük, hogy nem szoktak így viselkedni, ez csak nekem szólt.

A foglalkozás a terem berendezésével kezdődött. A teremről sajnos azt lehet tudni, hogy egy iskolai étkezdé, ahol sajnos nehéz megteremteni azt a nyugodt hangulatot, amit egy ilyen óra, foglalkozás megkíván. Folyamatos a járkálás a zajongás. Ennek ellenére a gyermekek és tanáruk megteremtenek annyi nyugodt teret, amely elég nekik ahhoz, hogy jól

sikerüljenek a foglalkozások. A gyermekek megfogtak egy egy széket és egy kört alkottak és leültek.

Az első játéknál a koncentrációra, a társakra való odafigyelésre volt a legnagyobb szükség. A nevüket kellett mondaniuk egy jelzővel megtoldva. Fontos volt, hogy játszanak az arcukkal, a hangjukkal és oda kellett figyelniük arra, hogy a keresztnévük kezdőbetűjével mondjanak jelzőt. Ilyen nevek születtek, mint például Bohókás Bori, Vicces Viki, Kacagó Karina stb. Mikor egy valaki ezt hangosan kimondta, a többieknek teljes mértékben utánozni kellett a társukat. Az arcjátékot, a hangot és a jelzős nevet. Úgy gondolom ez a játék jól elindította az órát és annak a hangulatát, hiszen mindenki pozitív jelzős nevet talált ki, és ezért mindenkinek pozitív hangulata lett.

A következő játékban szintén a koncentrációra, valamint gyorsaságra volt szükség. Középen volt egy képzeletbeli kosár, amelybe beledobtak egy - egy képzeletbeli dolgot. Az első kör teljesen szabad volt, mindenki azt dobott bele, amit éppen szeretett volna. A következő körbe már meg szabta a játékvezető, hogy csak tárgyat dobhatnak bele, de azt is úgy, hogy ha egy adott tárgyat mondjuk egy asztalterítőt valaki beledob a kosárba, akkor a soron következő már nem dobhat bele például függönyt. Tehát hasonló tárgyak egymás után nem lehettek. Érdekes volt a játék és úgy vélem, hogy igen hasznos is. Meglátszott a gyermekeken az akarás és az odafigyelés, a játék elérte célját. Azonban nem mindenkinek ment jól a játék ugyanis voltak olyan gyermekek, akik inkább foglalkoztak magukkal, mint a társaikkal és a feladatokkal.

Ezután fogócska következett. Szükség volt a terem átrendezésére, illetve a kör kitágítására. A gyerekek elég hangosan akarták átrendezni a székeket, erre a játékvezető egy olyan játékot kezdeményezett, amely segített a halk teremrendezésben és a gyerekek még élvezték is. Utánozniuk kellett a tanárukat. Ő pedig nagyon óvatosan settenkedett az új helyére. Nagyon élvezték a tanulók, csak a kisebb kuncogásokat lehetett hallani.

Úgy rendezték át az ülőhelyeket a gyermekek, hogy egyel kevesebb lett, mint ők voltak. A lényeg csak annyi volt, hogy egy valaki sétál, a körön kívül egy rövid ideig majd valakinek a vállát megfogja, az felpattan és kezdődik a fogócska. Az győz, aki el tudja foglalni az üres széket. Ennél a játéknál nagyon kell figyelni, hiszen futásról beszélünk. Oda kellett figyelniük társaikra és saját magukra is, nehogy baleset történjen. Nagyon fegyelmezettek voltak a gyermekek. Betartották a szabályokat és nagyon élvezték a kergetőzést. Körülbelül ötször, hatszor játszották.

A fogócskát követően egy szoborjáték következett. Ez számomra is nagyon élvezetes volt, mert itt jól fel lehet mérni a gyermekeket.

A gyermekeknek egy mondókát kellett hangosan mondaniuk. „ *Egyedem begyedem, tenger tánc, Hajdú sógor mit kívánsz? Nem kívánok egyebet, csak egy...* ” A mondóka végén Komáromi Sándor bekiabálta, hogy „... *kicsi egeret!* ” A gyerekeknek pedig egy ilyen szobor alakzatot kellett felvenniük. Persze a mondóka vége mindig más volt. Volt kenyér, asztal, fa stb...

Ebben a játékban nagyon sok mindenre kell a gyermekeknek oda figyelni. Egyrészt a mondókára, amit a megadott ritmusban kell mondaniuk, másrészt oda figyelni, hogy milyen szobrot kell majd alkotniuk. Majd figyelniük kell arra, hogy tényleg szoborrá váljanak, tehát ne nevéssenek, és ne mozogjanak. Mivel ez egy összetett játék így több képességet is fejleszt. Fejleszti a ritmusképességet a figyelem - koncentrációt, a testi képességeket, ez a játék is jól fejlesztette a gyermekeket.

Ezt játékok nagyon hosszasan játszották. És végül még verseny is kialakult belőle. Két csapatra osztotta őket a játékvezető. Mindig csak az egyik csapat mondta a mondókát és alkotott szobrot, a másik csoportnak pedig időre ki kellett találnia, hogy milyen szobrokat látnak. Kisebb nagyobb sikerrel, de kitalálták egymás szobrait. Viszont kialakult egy váratlan helyzet is. Az egyik körben az egyik kisfiú felvett egy szobor alakzatot. Mindenki számára érdekes volt. A többiek nem tudták kitalálni, viszont kaptak plusz időt a találgatásra. Időközben a gyerekek kitalálták, hogy valamit iszik a társuk, de azt, hogy mit, azt nem tudták kitalálni. Végül megkérdezték a kisfiút, aki erre azt a választ adta, hogy whiskyt ittam. Mindenki megdöbben. Én személy szerint azon, hogy a kilenc éves gyermek ezt az italt mondta a gyermekek inkább dühösek voltak. Ebből kialakult egy konfliktus helyzet.

Komáromi Sándor nagyon gyorsan reagált. A gyermekeket leültette, és elkezdett velük arról beszélgetni, hogy az étel illetve az ital fajtákat el tudják - e mutogatni. Nagyon különböztek a válaszok, mert azon vitakoztak, hogy mit lehet, illetve nem lehet elmutogatni. Hosszasan beszélgettek erről és miután nem jutottak előrébb egy szituációs játékon keresztül oldották meg a konfliktust. Eljátszatta velük azt, hogy vizet isznak. Jó megoldások születtek. Végül arra jutottak, hogy szoborként egy konkrét étel vagy ital fajtát nem lehet elmutogatni, de akkor lehet, jól elmutogatni, ha mozogni is lehet. Nagyon szimpatikus számomra az a tény, hogy rögtön megbeszélték a konfliktust és így a továbbiakban a foglalkozás jó hangulata megmaradt. Ha a konfliktus feldolgozatlan marad, akkor hiányérzetük lehet a gyermekeknek.

A gyors konfliktus megoldás után még a szoborjátékot folytatták a gyermekek. A játék során megfigyeltem, hogy vannak olyan tanulók, akiknek igen élénk a fantáziája. Erre konkrét példa mikor az egyik kislány felvett egy ülő pózt és ő arra annyit mondott, hogy egy szuperhős bagoly az űrben. Viszont voltak olyan gyermekek akik, folyamatosan ugyan azt a szobor

alakot vették fel. Nem szerettek volna jobban kibontakozni. Ami viszont meglepő volt számomra és erről beszélgettem a drámapedagógussal is, hogy nagyon sok gyermek valamilyen módon agresszív szobrot alkotott. Az arckifejezésük a testtartásuk minden csupa negatív és agresszív volt. Erre annyi választ kaptam Komáromitól, hogy sajnos a mai világ mint például televízió ezt, hozza ki a gyermekekből. Nagyon sok agresszivitást látnak, hallanak. Ezzel sajnos egyet kell értenem. A mai tömegkommunikációs eszközök nagyon rossz hatással lehetnek a gyermekekre. Úgy vélem, hogy ki kell használni a lehetőségeket a drámás foglalkozásokon és megpróbálni enyhíteni az agressziót a gyermekek életében.

Az utolsó játék szituációs játék volt. A gyermekek kaptak egy kifejezést „... *hat tyúk tava*” és ezzel kellett egy párbeszédet szituációt alkotniuk körülbelül 10 mondatban. Kaptak felkészülési időt. Ebben az időben Komáromi Sándor körbe ment és tanácsokat adott nekik. Ahogy figyeltem a párokat észre vehető volt, hogy hol mennyire nagy az összhang illetve mennyire nem. Volt egy páros ahol pont két testvér volt összerakva. Velük semmi probléma nem volt. Az ő párbeszédük sikerült a legjobban. Volt olyan páros ahol két olyan kislány került párba, akiknek igen élénk a fantáziája. Az ő szituációjuk sem volt rossz. Viszont volt olyan párosítás ahol kettő olyan páros volt, akik nagyon karakánok, és akik közül mindegyik vezető akart lenni a játékban. Az ő munkájuk nem sikerült jól. Már a megbeszélés alatt is sokat veszekedtek és Tanárunk segítségét, tanácsát sem fogadták meg. Miután előadták a párbeszédet és a társak illetve a csoportvezetővel elemezték őket, felháborodtak és Tanárunknak szegezték, hogy hazudik.

Komáromi nagyon szépen és higgadtan reagálta erre. Megkérdezte tőlük, hogy tisztában vannak – e a szó értelmével, miután választ nem kapott elmagyarázta nekik, hogy mit is jelent ez a szó és hogy alaptalanul nem szabad vádaskodni. A lányok nagyjából megértették a Tanárukat, de bocsánatot nem kértek.

A foglalkozás ezzel a végére is ért. Sajnos a vége nem szépen zárult, de összességében egy nagyon jó hangulatú foglalkozást láthattam.

A következő alkalmakkor én már teljesen kívülállóként figyeltem a gyermekeket és a foglalkozásokat. Olyan játékokat láthattam, amik igazán a gyermekeket szolgálják és fejlesztik.

Az egyik ilyen játék egy ritmusgyakorlat volt. A gyermekek körbe álltak és megfogták egymás kezét. Ez jó példa arra, hogy a gyermekek kapcsolata igen bensőséges, hiszen a testi érintkezések ellen nincs kifogásuk. Weöres Sándor *Őszi éjjel* izzik a galagonya című versét mondták hangosan egyszerre ritmusra úgy, hogy belecsaptak közben a mellettük álló társuk tenyerébe. A játék a memóriát fejlesztette, hiszen emlékezetből kellett tudniuk a verset, a

pontosságot a beszéd és a társ kezébe csapás között. Sokszor eltért a tempó a beszéd és a tenyérbecsapás között. Ezt úgy oldották meg, hogy leállította a játékvezető a műveletet és újra kezdték. Úgy vettem észre a foglalkozások alatt mivel mindig ilyen játékkal indult az óra, hogy a gyermekek szeretik a ritmusgyakorlatokat. Mivel a kommunikációs készségük fejlődik pozitív irányba ezáltal az önbizalmuk is növekszik. Örömet szereznek maguknak illetve társaiknak és ezáltal hasznossá válik a gyakorlat.

Úgy gondolom, hogy a ritmusgyakorlatok nagyon fontosak a drámajátékok során. Bemelegítő illetve ráhangolódó szerepük van. A foglalkozások során megfigyeltem, hogy a ritmusgyakorlatok után a gyermekek mennyivel felszabadultabbak és jó kedvűek. Számukra egy ilyesmi feladat inkább vicces, viszont a pedagógus tudja, hogy a ritmusgyakorlatoknak milyen nagy fontossága van a fejlesztésben.

Szituációs játék

Egy másik játékban mozgásos szituációs játékot jelenítettek meg. A teremben, két sorban vannak a székek egymással szemben. Egy székkal kevesebb van, mint amennyi gyermek. Egy tanuló a két sor között sétál és egy általa elképzelt történetet hangosan elmesél. A társai ülnek a székeken és hallgatják figyelmesen és figyelnek arra, hogy mikor hallják meg a földrengés szót. Ha ezt meghallották, akkor nagyon gyorsan helyet kell cserélni egy társukkal. Egy tanulónak ismét nem marad hely, ő folytatja a történetmondást és ez így folytatódik addig amíg nem állítjuk meg a játékot.

A gyermekeknek nagyon jó fantáziájuk van a szövegalkotáshoz is. Nagyon ügyesen és bravúrosan fogalmaztak. Voltak, akik a tanárukat próbálták utánózni, de volt, aki teljesen magától mondta a történetet. A gyerekeknél megfigyeltem, hogy kinek milyen szinten van a szövegalkotási készsége, hiszen vannak közöttük olyanok, akik hatalmas szókinccsel

rendelkezik, viszont van közöttük olyan, akinek igen nehezen megy a megfogalmazás és ebből adódóan volt olyan, aki nem is szívesen játszotta ezt a játékot. Komáromi Sándor ezt próbálja úgy korrigálni, hogy tanácsot ad nekik és próbál olyan játékokat belecsempészni a dráma foglalkozásokba, amelyek kimondottan erre a fejlesztési területre fókuszálnak.

Egy másik hasonló szituációs játék volt, ahol a történetalkotást nem csak az egy tanuló, hanem a társak is segítették. A gyermek elkezdte mesélni a történetét és sorba a társai bedobáltak neki szavakat. Ezeket a szavakat be kellett helyettesíteni a saját történetükbe. Érdekes sztorik alakultak ki. A rögtönzés nagy szerepet kap ezekben a játékokban. A gyerekek ezáltal megtanulhatnak változatos szókincssel beszélni a saját és körülöttük lévő világban.

A szituációs játékoknál maradván a foglalkozáson játszottak a gyermekek olyat ahol a terem egyik végében állt a mesélő a másik oldalán állt a történetet eljátszó tanuló, aki nem beszélhetett csak mozoghatott. Ez már, ahogy a játékvezető fogalmazott egy mini színház volt. A gyerekek nagyon élvezték, bár nehézkesen indult a játék, mert a történetet mondók nem értették, hogy cselekvéseket is foglazzanak bele a történetükbe. Ebből adódóan a társuk játéka megállt. A csoportvezető leállította a játékot elmagyarázta nekik, hogy milyen történetekről tudnak jól előadni. Ezután a játék folytatódott. Nagyon sikeres történetek és előadások születtek. Voltak olyan gyermekek, akik teljesen kizárták a körülöttük lévő világot és teljes mértékben átszellemültek abba a szituációba, amit ott el kellett játszaniuk. Erre ellenkező példa is adódott volt, akinek nehezen ment a játék, hiszen ő még nem jutott el odáig, hogy maximálisan megnyíljon. Vannak, akiknek több időre van szükség ahhoz, hogy az ilyen munkafolyamatokban teljesen el tudják engedni magukat illetve, hogy társaikkal tudják tartani az iramot. Ezzel úgy gondolom, hogy nincs probléma, hiszen minden gyermek más. Befolyásolja őket a szociálisháttérük, képességeik stb.

A foglalkozásokon előfordultak olyan játékok is ahol a gyerekeknek együtt kellett megalkotni különböző szituációkat. Általában két csapatra váltak és kaptak bőven időt és különböző szempontokat, amelyek alapján meg kellett alkotni a saját jelenetet. A szempontok a következők voltak, körülbelül 10-12 mondatból álljon minden tanulónak legyen szerepe és minél fantáziadúsabb legyen. Az önálló munka során a játékvezető segítette a gyermekeknek, de mindenképpen azt szerette volna elérni, hogy teljesen önállóan végezzék el a feladatot. Az idő lejártá után a gyermekek előadták a szituációkat. Akik nem szerepeltek benne voltak a nézők és a zsűritagok is egyben. A szituáció végén a tanulók és tanáruk közösen értékelték a látottakat. Nagyon jó módszer, mert kapnak negatív illetve pozitív kritikát is, és el tudják

fogadni azt a gyermekek a többiektől. Mivel a gyermekek szépen és megfontoltan kritizáltak így nem történt összeveszés, konfliktus.

A foglalkozások végén általában a gyermekek maguk választhatták ki, hogy melyik játékkal szeretnék befejezni a drámafoglalkozást. Általában valamilyen fogócskára esett a választás ahol a gyermekek kimozoghatták magukat. A fogócskák nagyon jól alkalmazhatók a gyermekek testi fejlődésében. Minden porcikájukat megmozgat, illetve megerősít. Elmondható, hogy a drámajáték az egészséges életre is nevel és próbálja a gyermekeket a mozgásra bírni játékos formákban.

Végül összegzem a megfigyelésemet. A különböző játékok nagyon komplexek, hiszen több területet is fejlesztenek. A drámajáték egy nagyon hasznos pedagógiai módszer. Ezt alátámasztotta a foglalkozásokon való részvétel. A gyermekek alkalomról alkalomra változtak. A gyermekeket fejleszti, szinte minden területen legyen az szociális tevékenység, stressz oldás vagy szomatikus fejlődés. Úgy gondolom, hogy ezt a módszert érdemes és szükséges alkalmazni a pedagógiai gyakorlatban, hiszen eredményessé tesszük a gyermekek és saját munkánkat is egyaránt. Jó érzés volt látni ezt a csoportot és tanárukat, hogy mekkora összhang volt közöttük és milyen jól érezték egymás társaságát és a foglalkozások hangulata is azt bizonyítja, hogy a drámajáték egy olyan módszer, amelyre szüksége van az oktatásnak.

4. Összegzés

Ezekre a kérdésekre a szakirodalmak feltárásával az interjú és a megfigyeléseim elemzésével kaptam meg a választ.

Elmondható, hogy a drámajáték, mivel játékról beszélünk minden formájában fejlesztő hatású a gyermekek számára. Oda kell arra figyelni, hogy egy drámafoglalkozás során milyen feladattípusokat választunk. Az adott feladatok azok, amelyek egy adott területet fejlesztenek. Például egy fogócska fejleszti a gyermekek testi adottságait, de vannak bizalomjátékok, amelyek a gyermekek társas kapcsolataiban segítik őket. A drámajáték örömet is okoz a gyermekek számára, hiszen minden gyermek szeret játszani. Mindegy, hogy tanórán kívül illetve azon belül alkalmazzuk a drámajáték fejlesztő hatással bír.

A drámajáték során a gyermekek egy stressz oldási folyamatban is részt vehetnek. Sajnos manapság egyre több gyermek adódik, akinek valamilyen stresszes körülmény között kell tevékenykednie. A drámajáték ebben is segít nekik, hiszen a játékon keresztül megtapasztalhatják a körülöttük lévő stresszes világot. Szituációs játékok segítségével újra

átélhetnek konfliktushelyzeteket, amiket saját maguk oldhatnak meg. Fontos, hogy a nyugodt tér biztosítva legyen a számukra és minél több pozitív visszajelzést kapjanak.

A drámajáték egy olyan módszer, amely a gyermekek szociális tevékenységeit is előkészíti, illetve segíti. Mivel a drámajáték egy komplex módszer több területet is fejleszt, így például fejleszti a gyermekek kommunikációs képességeit is. Ezáltal a gyermekek önbizalma is megnő. Ha van önbizalom, akkor máris változnak a gyermekek szociális tevékenységei. Nyitottá válnak a körülöttük lévő világhoz, társaikhoz, pedagógusaikhoz, szüleikhez stb.

Nem csak az interjúból kapott válaszok segítettek abban, hogy még jobban megerősítsem magamban azt a tényt, hogy a drámajátékra szükség van. A drámafoglalkozások megfigyelése során pozitív tapasztalatokra tettem szert.

A gyermekek szívesen láttak a foglalkozásokon. Észrevehető volt, hogy a legelső alkalommal mindegyik gyermek valamilyen formában tudatta, hogy új társat kaptak a személyemben.

A megfigyeltem, hogy a gyermekekre milyen pozitív hatással van a drámajáték, hiszen foglalkozásról foglalkozásra fejlődtek a gyermekek. Van, akinek a kommunikációs készsége erősödött, de volt olyan is akinek a megjelenése illetve az előadásmódja fejlődött. A gyermekeken látszott, hogy élvezik, amit csinálnak. Nem feszengtek, hanem teljes mértékben a játékra és egymásra tudtak koncentrálni.

A drámajáték a drámapedagógia legfontosabb eszköze. Olyan alkotótevékenység, amelyben a gyermekek és a pedagógusok játéka közösen és egészet alkot. A drámajáték kiemelten fejleszti a gyermekek kreatív gondolkodását, fantáziájukat, kommunikációjukat. Ugyanakkor fejlődik a szocializációs képességük is. Magabiztosabb lesz a megjelenésük és erőteljesebb az önbizalmuk, könnyebben tudnak beilleszkedni a közösségekbe. A drámajáték sokat segít a gyermekeknek abban, hogy közösségben tudjanak együtt dolgozni a társaikkal. Játékon keresztül megtanulhatják a szabályok szerinti viselkedést. Továbbá újra átélnek az adott konfliktushelyzeteket és azok megoldásával csökken a körülöttük lévő és a bennük lévő stressz, illetve feszültség. A játéknak és a drámajátéknak fontos szerepe van az oktatási-nevelési folyamatban. A nevelés leghatékonyabb eszközévé válhat. Motiváló, aktivizáló, szabályozó hatását érdemes lenne többet alkalmazni a tanórákon.

A drámajáték pedagógiai módszerként is alkalmazható, bár igen fiatal és kevésbé ismert terület. A fejlesztő hatásai miatt azonban fontos lenne, hogy minél több oktatási intézményben megismerjék és használják.

A szakirodalmak az interjú és a megfigyeléseim alapján elmondhatom, hogy a drámajáték egy olyan pedagógiai módszer, amelyre szükségünk van. Az örömszerzés, a

fejlesztés, a tanulás segítése mind olyan terület ami, egy pedagógus számára fontos. A pedagógus munkáját is könnyítené a drámajáték, hiszen a gyermekek változása a pedagógus munkájára is kihat.

Saját tapasztalatom és véleményem az, hogy ezt a pedagógiai módszert egyre többször kellene alkalmazni az oktatási folyamatban. Változatosabbá tenné a munkát, örömet okozna és megszüntetné a feszült hangulatot körülöttünk.

5. Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mentoromnak, Dr. Bús Imre PhD főiskolai tanárnak és Komáromi Sándornak, az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola pedagógusának a kutatásom elkészítéséhez nyújtott alázatos munkájukért.

6. Felhasznált irodalom

- Dr. Barabási Tünde (2008): *Drámapedagógia*. Tanulmányi útmutató. Babeş-Bolyai Tudományegyetem - Távközpont Pszichológia és Neveléstudományok Kar Tanító- és Óvóképzés Székelyudvarhelyi Kihelyezett Tagozat, Székelyudvarhely
- Bús Imre (2008): *A játék alkalmazása az iskolai nevelésben és oktatásban*. 277-285. In: Bábosik István (szerk.): *Az iskola korszerű funkciói*. OKKER Kiadó, Budapest
- Debreczeni Tibor (1992): *Pedagógiai módszer a drámapedagógia*. Drámapedagógiai magazin/3. 1992 /1. sz.
- Cziboly Ádám (szerk.) (2010) : *DICE – a kocka el van vetve*. Kutatási eredmények és ajánlások a tanítási színház és dráma alkalmazásával kapcsolatban. Kiadja a DICE Konzorcium magyar nyelven, Budapest
- Falus Iván (szerk.) (2004) : *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe* Műszaki Könyvkiadó, Budapest
- Imre Bús (2012): *The role of games at home in the growth of children*. 155-165. In: Raffay Zoltán, Béres István, Kurucz Rózsa, Nagy Janka Teodóra (szerk.): *ACTA SZEKSZARDIENSIS. UNIVERSITAS QUINQUEECCLESIENSIS, FACULTAS DE ILLYÉS GYULA NOMINATA Tom. XIV.: SCIENTIFIC PUBLICATIONS XIV. PTE IGYK, Szekszárd*
- Kaposi László (szerk.) (2008): *A tanítási dráma. A drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában*. Segédlet a pedagógusképzés hallgatói számára. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest
- Magdicsi Erika (2012): *Az olvasóvá nevelés gyakorlatai tapasztalatai: a házi olvasmányok kérdése illetve a drámapedagógia alkalmazása*. Könyvtári Levelező Lap, 2012. augusztus
- Pinczésné Dr. Palásthy Ildikó (2009): *A drámapedagógia produkciófelülete és hatásmechanizmusa*. Mediárium, 3. évf. 1-2. szám (2009. tavasz-nyár)
- Schmidtné Bohr Erzsébet (2010): *A drámajáték alkalmazása az óvodában a konfliktuskezelés során*. MÉRK
- Tölgyessy Zsuzsanna (2008): *Kommunikáció a drámapedagógiában*. In: Trencsényi László (szerk.): *Dr. Áma. A drámapedagógia mint tudomány*. ELTE NDI, Új Helikon Kiadó, Budapest
- Trencsényi László (szerk.) (2008): *Dr. Áma. A drámapedagógia mint tudomány*. ELTE NDI, Új Helikon Kiadó, Budapest

Mellékletek

1. sz. melléklet: Komáromi Sándorral készített interjú kérdései

Milyen hatást vált ki a drámajáték a gyermekek fejlődésében?

Hogyan segít a drámajáték a gyermekek mentális fejlődésében?

Hogyan segít a drámajáték a gyermekek testi és szomatikus fejlődésében?

Hogyan érdemes alkalmazni a drámajátékot, hogy elérje a kívánt fejlesztő hatást?

Az Ön által alkalmazott módszer miben tér el a drámajátékban alkalmazott alapelvektől?

Mennyire stresszes egy mai gyermek élete?

Ön milyen mértékben illetve formában alkalmazza a gyermekeknél a drámajátékot mint a stressz oldás egyik lehetséges módszerét?

Hozzá járul-e a drámajáték a gyermekek tanórai aktivitásához?

Változik – e a drámajáték hatására a gyermekek személyisége, ha igen milyen irányba?

Változnak – e a drámajáték hatására a gyermekek társas kapcsolatai? (pedagógusok , diáktársak és a szülők irányába)

Lehet –e a drámajáték egy eszköz egy zárkózott gyermek megnyílásának útján?

Önnek milyen személyes tapasztalatai vannak a drámajáték hatásairól a gyermekek személyiség jegyeinek változása kapcsán?

2. sz. melléklet: A gyermekekkel készített interjú kérdései

Mit szeretsz a színjátszó körben?

Mit szeretsz a legjobban játszani?

Mi a véleményed a drámajáték vezetőjéről?

3. sz. melléklet: A megfigyelés szempontjai

A gyermekek fejlődése

Az adott játékok fejlesztő hatása

A gyermekek viselkedése a drámafoglalkozásokon